

MILLIY G'OYA VA HUQUQIY ONGNING UYG'UNLIGI

Tursunov Jasurbek Ruslan õg'li

Andijon davlat pedagogika instituti talabasi

<http://Jasurt620@gmail.com>

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada milliy g'oya va huquqiy ong tushunchalarining mazmuni, ularning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni hamda o'zaro uyg'unligi tahlil qilinadi. Milliy g'oya xalqning tarixiy merosi va qadriyatlariga tayangan holda jamiyatni birlashtiruvchi mafkuraviy asos sifatida yoritiladi. Huquqiy ong esa fuqarolarning qonunlarga munosabati, huquq va majburiyatlarni anglash darajasi sifatida talqin etiladi. Shuningdek, ushbu ikki omilning uyg'unligi huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishi asoslab beriladi.*

Kalit so'zlar: *Milliy g'oya, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, qonun ustuvorligi, fuqarolik jamiyati, demokratik davlat, ma'naviyat.*

ГАРМОНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ И ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ

АННОТАЦИЯ: *В данной статье анализируются сущность понятий национальной идеи и правового сознания, их роль в развитии общества и взаимосвязь между ними. Национальная идея рассматривается как идеологическая основа, объединяющая общество на основе исторического наследия и национальных ценностей. Правовое сознание трактуется как уровень понимания гражданами своих прав и обязанностей, а также их отношение к законам. Обосновывается значение гармонии этих двух факторов в построении правового демократического государства и развитии гражданского общества.*

Ключевые слова: *национальная идея, правовое сознание, правовая культура, верховенство закона, гражданское общество, демократическое государство, духовность.*

THE HARMONY OF NATIONAL IDEA AND LEGAL CONSCIOUSNESS

ABSTRACT: *This article analyzes the essence of the concepts of national idea and legal consciousness, their role in social development, and their interrelation. The national idea is described as an ideological foundation that unites society based on historical heritage and national values. Legal consciousness is interpreted as citizens' awareness of their rights and responsibilities and their attitude toward the law. The article substantiates the importance of the harmony between these two factors in building a democratic state governed by the rule of law and developing civil society.*

Keywords: *national idea, legal consciousness, legal culture, rule of law, civil society, democratic state, spirituality.*

KIRISH

Har qanday jamiyatning barqaror va izchil rivojlanishi, avvalo, uning mustahkam ma'naviy asoslari hamda takomillashgan huquqiy tizimiga bog'liqdir. Jamiyat hayotini tartibga soluvchi g'oyaviy va huquqiy omillar o'zaro uyg'unlashgan taqdirdagina taraqqiyot izchil va samarali kechadi. Shu nuqtai nazardan, milliy g'oya va huquqiy ong tushunchalari zamonaviy davlat va jamiyat qurilishining eng muhim nazariy hamda amaliy masalalaridan biri hisoblanadi. Milliy g'oya — bu xalqning asrlar davomida shakllangan tarixiy tajribasi, milliy qadriyatlari, urf-odat va an'analari, orzu-intilishlari hamda strategik maqsadlarini o'zida mujassam etgan mafkuraviy tizimdir. U jamiyatni birlashtiradi, fuqarolarda Vatanga sadoqat, milliy iftixor va mas'uliyat tuyg'usini shakllantiradi. Milliy g'oya mavjud bo'lmagan yoki yetarlicha shakllanmagan jamiyatda ma'naviy bo'shliq yuzaga kelishi, turli yot va zararli g'oyalar ta'sirining kuchayishi ehtimoli ortadi. Huquqiy ong esa shaxs va jamiyatning amaldagi qonunlarga munosabati, huquq va burchlarini anglash darajasi, huquqiy bilimlari hamda huquqiy xulq-atvorini ifodalaydi. Huquqiy ongning yuksak darajada bo'lishi qonun ustuvorligini ta'minlash, adolat va ijtimoiy tartibni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Chunki demokratik huquqiy davlat faqatgina mukammal qonunlar bilan emas, balki ana shu qonunlarga hurmat bilan qaraydigan, ularga ongli ravishda amal qiladigan fuqarolar bilan barpo etiladi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, milliy davlatchilik asoslarini tiklash va huquqiy demokratik davlat barpo etish ustuvor vazifaga aylandi. Bu jarayonda milliy g'oya jamiyatni yagona maqsad sari birlashtiruvchi kuch sifatida maydonga chiqdi. Xususan, Islom Karimov tomonidan ilgari surilgan milliy istiqloq g'oyasi mustaqil taraqqiyot yo'lini belgilashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qildi. Bugungi kunda esa Shavkat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar doirasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, davlat va jamiyat boshqaruvida qonun ustuvorligini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Milliy g'oya va huquqiy ong bir-biri bilan uzviy bog'liq tushunchalardir. Milliy g'oya jamiyatning ma'naviy-ruhiy yo'nalishini belgilasa, huquqiy ong ana shu yo'nalishning huquqiy asosda ro'yobga chiqishini ta'minlaydi. Ularning uyg'unligi fuqarolarda nafaqat Vatanga muhabbat va milliy g'urur, balki qonunlarga hurmat va fuqarolik mas'uliyatini ham shakllantiradi.

ASOSIY QISM

Milliy g'oya har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti jarayonida shakllangan ma'naviy-ruhiy qarashlar, qadriyatlar va ezgu maqsadlarni o'zida mujassam etgan yaxlit mafkuraviy tizimdir. U jamiyatni umumiy manfaatlar atrofida birlashtiradi, milliy o'zlikni anglashni mustahkamlaydi va kelajak taraqqiyot yo'nalishlarini belgilab beradi. Milliy g'oya nafaqat ma'naviy yo'nalish, balki amaliy ahamiyatga ega ijtimoiy hodisadir, chunki u jamiyatning ma'naviy poydevorini yaratadi va fuqarolarda Vatanga sadoqat, milliy iftixor, birlik va

mas'uliyat tuyg'ularini shakllantiradi. Milliy g'oya mavjud bo'lmagan yoki yetarlicha shakllanmagan jamiyatda esa ijtimoiy hamjihatlik zaiflashadi, turli zararli g'oyalar ta'sirining kuchayishi, ijtimoiy tartibsizlik va fuqarolar ongida qarama-qarshiliklar yuzaga kelishi mumkin. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, milliy davlatchilik asoslarini mustahkamlash va milliy taraqqiyot strategiyasini belgilash jarayonida milliy g'oyaning ahamiyati yanada ortdi. Xususan, Islom Karimov tomonidan ilgari surilgan milliy istiqloq mafkurasi jamiyatni birlashtiruvchi, taraqqiyot yo'lini belgilovchi muhim nazariy asos bo'lib xizmat qildi. Unda Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlarga hurmat, tinchlik va barqarorlikni asrash, adolat va insonparvarlikni rivojlantirish kabi tamoyillar asosiy o'rin egalladi. Shu bilan birga, milliy g'oya yosh avlodni ma'naviy jihatdan tarbiyalashda ham muhim rol o'ynaydi, chunki yoshlar ongida milliy iftixor va mas'uliyat hissini shakllantirish jamiyat kelajagini belgilovchi omil hisoblanadi.

Huquqiy ong esa jamiyat a'zolarining qonunlarga bo'lgan munosabati, huquq va majburiyatlarini anglash darajasi hamda huquqiy bilim va xulq-atvorini ifodalaydigan ijtimoiy ong shaklidir. Huquqiy ong shaxsning qonunlarga ichki ishonchi, huquqiy qadriyatlarga hurmati va amaliy faoliyatidagi qonuniy xatti-harakatlarini o'z ichiga oladi. Bu borada huquqiy ongning tarkibiy qismlari muhim ahamiyatga ega: huquqiy bilim, ya'ni qonunlar mazmunini bilish va tushunish; huquqiy e'tiqod, ya'ni qonunlarga nisbatan ichki ishonch va hurmat; huquqiy madaniyat, ya'ni huquqiy bilim va qadriyatlarining amaliy xulq-atvorda namoyon bo'lishi; hamda huquqiy faoliyat, ya'ni fuqarolarning huquqiy munosabatlarda ongli ishtiroki. Huquqiy ong yuksak darajada bo'lgan jamiyatda qonun ustuvorligi ta'minlanadi, adolat va ijtimoiy tartib mustahkamlanadi, shuningdek, demokratik qadriyatlar va inson huquqlari hurmat qilinadi. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan qabul qilinayotgan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish va ularning huquqiy ongini rivojlantirishga xizmat qiladi. Milliy g'oya va huquqiy ong o'zaro chambarchas bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi tushunchalardir. Milliy g'oya jamiyatning ma'naviy yo'nalishini belgilasa, huquqiy ong ana shu yo'nalishning qonuniy asosda amalga oshirilishini ta'minlaydi. Agar milliy g'oya fuqarolarda Vatanga muhabbat, milliy g'urur va sadoqat tuyg'ularini shakllantirsa, huquqiy ong ushbu tuyg'ularni qonuniy xatti-harakatlar orqali namoyon etishga yordam beradi. Shu tarzda, milliy g'oya va huquqiy ongning uyg'unligi fuqarolik mas'uliyati, qonun ustuvorligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Bugungi globallashtirish sharoitida turli mafkuraviy va axborot tahdidlarining kuchayishi milliy g'oya va huquqiy ongning uyg'unligini yanada dolzarb qiladi. Shu bois, yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning huquqiy bilim va madaniyatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ta'lim tizimida huquqiy fanlarni chuqur o'qitish, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kengaytirish, aholining huquqiy savodxonligini oshirish, ommaviy axborot vositalarida milliy va huquqiy qadriyatlarni targ'ib qilish kabi chora-tadbirlar milliy g'oya va huquqiy ong uyg'unligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shunday qilib, milliy g'oya va huquqiy ong bir-birini to'ldiruvchi, mustahkamlovchi va jamiyatning

barqaror rivojlanishi, demokratik davlat qurilishi va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish uchun asosiy poydevor hisoblanadi. Ularning uyg'unligi jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlaydi, fuqarolarda mas'uliyat hissini kuchaytiradi, ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlaydi va milliy taraqqiyot yo'lini barqaror qiladi. Shu bilan birga, milliy g'oya va huquqiy ong uyg'unligi fuqarolarning nafaqat ijtimoiy hayotga, balki siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarga ham faol ishtirok etishini ta'minlaydi, bu esa davlat va jamiyat taraqqiyotining mustahkam poydevorini yaratadi.

XULOSA

Milliy g'oya va huquqiy ong jamiyat taraqqiyotining o'zaro chambarchas bog'liq, bir-birini to'ldiruvchi va mustahkamlovchi asosiy omillaridan biridir. Milliy g'oya xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, urf-odat va an'analari hamda ezgu maqsadlarini o'zida mujassam etgan holda jamiyatni yagona maqsad sari birlashtiradi, fuqarolarda Vatanga muhabbat, milliy iftixor va sadoqat tuyg'ularini shakllantiradi. Shu bilan birga, u jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlaydi, ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlaydi va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy va amaliy asosini yaratadi. Milliy g'oya yoshlarni milliy qadriyatlarni qadrlashga, jamiyat va davlat manfaatlarini yuqori tutishga va kelajakda mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllanishga yo'naltiradi. Huquqiy ong esa shaxs va jamiyatning qonunlarga bo'lgan ongli munosabati, huquq va burchlarini chuqur anglashi, huquqiy bilim va xulq-atvorining yuksakligi bilan tavsiflanadi. Huquqiy ong yuksak bo'lgan jamiyatda qonun ustuvorligi mustahkamlanadi, ijtimoiy adolat ta'minlanadi, fuqarolarning qonuniy huquqlari va erkinliklari himoyalanaadi. Huquqiy ongning rivojlanishi, shuningdek, fuqarolarning ijtimoiy va siyosiy jarayonlarda faolligini oshiradi, davlat va jamiyat boshqaruvida qatnashish, mas'uliyatli va huquqiy xabardor qarorlar qabul qilish qobiliyatini kuchaytiradi. Milliy g'oya va huquqiy ongning uyg'unligi esa jamiyat barqarorligi va demokratik taraqqiyotning asosiy garovidir. Ular birgalikda fuqarolarda nafaqat ma'naviy uyg'unlikni, balki huquqiy madaniyatni ham shakllantiradi, ijtimoiy tartib va barqarorlikni ta'minlaydi, milliy taraqqiyot strategiyasining amalga oshirilishini samarali qiladi. Shuningdek, bu uyg'unlik yosh avlodni nafaqat ma'naviy va huquqiy jihatdan rivojlantiradi, balki ularni fuqarolik pozitsiyasiga ega, Vatanga sodiq va qonunlarga hurmat qiluvchi shaxslar sifatida tarbiyalaydi. Bugungi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi sharoitida milliy g'oya va huquqiy ongning uyg'unligi jamiyat xavfsizligi va barqaror taraqqiyot uchun yanada dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu bois davlat siyosati va ta'lim tizimida yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, huquqiy savodxonlikni oshirish, ma'naviy -ma'rifiy ishlarni kuchaytirish kabi chora-tadbirlar ustuvor vazifa sifatida belgilanishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Adambayev U.X., Karimova X.M. Milliy urf-odatlar va xalqning huquqiy ongini shakllantirishda Konstitutsiyaning roli. Scientific-JL. (2024).

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

Vol 2. No 8,

2. Abdusalimova Sh.A. Huquqiy tarbiya — huquqiy ong va huquqiy madaniyat shakllanishining asosiy vositasi. *Journal of Universal Science Research* (2023).

3. Khakimova D. The Role and Significance of Culture in the Formation of Legal Consciousness of Society. *Modern American Journal of Social Sciences and Humanities* (2025).

4. Omonqulova S. Milliy g'oya va huquqiy ong uyg'unligida fuqarolik jamiyatini shakllantirish. *Worldly Journals* (2025).

5. Zhumagulov T.B., Daribayev G.S. The main areas of state regulation of the improvement of legal consciousness and the culture of citizens. *Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University Law Series* (2022).

6. Abdullayev E., Ismoyilova O. Huquqiy ongni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida rivojlantirish yo'llari. *Science Shine International Scientific Journal* (2025).